

Ольга ЦЕЛУЙКО, шеф-редактор

ЯК ЗАРАЗ ПРАЦЮЄ ФІНМОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ І ЧОГО ЧЕКАТИ В НАЙБЛИЖЧІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Акценти цієї статті:

- на зміну чинного закону про запобігання і протидію відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом, приходить новий, удосконалений закон, гармонізований з міжнародним законодавством у цій сфері;
- круг суб'єктів первинного фінансового моніторингу розширено, їх обов'язки конкретизовано й уточнено, збільшено порогову суму фінансової операції, що підпадає під фінансовий моніторинг;
- акцент у питаннях фінансового моніторингу зроблено на виявленні підозрілих операцій.

Чи знайома вам ситуація, коли банк заблокував платіж і зажадав за самою, здавалося б, буденною господарською операцією значний перелік докуменів? Знайома? А знаєте, чому так сталося? Скоріше за все тому, що банк визнав вашу фінансову операцію підозрілою і вирішив її спочатку «помоніторити», підкоряючись законодавчо встановленим правилам фінансового моніторингу.

Щоб рідше потрапляти під приціл служби фінмоніторингу, треба орієнтуватися в тому, на підставі яких нормативних документів працює система фінмоніторингу та які вимоги вона пред'являє до суб'єктів господарювання і звичайних громадян. Про це я й розповім у статті.

Нормативна база оновилася

На сьогодні заходи у сфері фінансового моніторингу здійснюються уповноваженими на те суб'єктами в рамках чинного Закону від 14.10.14 р. № 1702-VII «Про запобігання і протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму і фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – **Закон № 1702**). Уже сама назва профільного закону говорить про те, що в кожній сумнівній фінансовій операції контролери бачать потенційний ризик відмивання незаконно отриманих грошей.

Частіше за все підприємство, підприємці та звичайні громадяни стикаються з банківським контролем. Тут основним підзаконним документом є Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління НБУ від 26.06.15 р. № 417 (далі – **Положення № 417**).

Порядок проведення валютних операцій установлено Законом від 07.02.19 р. № 2473-VIII, а питання, що стосуються правомірності проведення таких операцій, регулюються Положенням про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу і перевірки документів (інформації) про валютні операції, затвердженим постановою Правління НБУ від 02.01.19 р. № 8 (далі – **Положення № 8**). Цим документом також установлено **критерії ризику валютних операцій**, якими і керуються на практиці банки, небанківські фінансові установи та оператори поштового зв'язку.

Як бачите, нормативна база є. Проте в 2019 році робота над удосконаленням законодавчої бази у сфері фінмоніторингу продовжилася. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами в українське законодавство повинні бути імплементовані відповідні міжнародні стандарти, зокрема стандарти Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиван-

ням грошей і фінансуванням тероризму (FATF), а також стандарти, рівнозначні прийнятими в ЄС (Директива (ЄС) 2015/849 «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей і фінансування тероризму» і Регламент (ЄС) 2015/847 «Про інформацію, що супроводжує грошові перекази»).

От чому законодавство знову потрібно було відновити. Але замість унесення точкових змін до чинного Закону № 1702 був прийнятий **новий** Закон від 06.12.19 р. № 361-IX «Про запобігання і протидію легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму і фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – **Закон № 361**), який **набуває чинності 28.04.20 р.** й одночасно скасовує дію Закону № 1702.

Пригадаємо деякі моменти в порядку проведення фінмоніторингу зараз, щоб проаналізувати суть основних змін, унесених Законом № 361.

Основні поняття і нова термінологія

У ст. 1 Закону № 361 в алфавітному порядку надано визначення термінів, якими оперує цей закон.

Так, фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, які вживаються суб'єктами фінмоніторингу у сфері запобігання і протидії відмиванню грошей, включаючи здійснення державного фінмоніторингу і первинного фінмоніторингу. Це визначення, по суті, збігається з визначенням із Закону № 1702.

Об'єктом фінансового моніторингу є не тільки безпосередньо «підозрілі» дії з активами, але й будь-яка інформація про такі дії або події та про їх учасників.

Під **активами** в Законі № 361 розуміються кошти, у тому числі електронні гроші, інше майно, майнові та немайнові права. Завважимо, що в чинному Законі № 1702 електронні гроші не згадуються, що, мабуть, розглядається як упущення.

У цілому термінологія розширена і приведена у відповідність з міжнародним законодавством. Звертають на себе увагу такі **нові терміни**, як:

- послуги у сфері лотерей та/або азартних ігор – під такими послугами розуміється організація і проведення будь-яких ігор, заснованих на ри-

зику або розіграві призів (лотереї, гра в казино, рулетка, гра в карти, у кості, на гральному автоматі та операції парі), причому не тільки живцем (за фактичною адресою), але дистанційно із застосуванням ІТ-технологій (п. 50 ч. 1 ст. 1 Закону № 361);

- постачальник послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, – це будь-яка фізособа або юрособа, яка від імені або на користь іншої фізособи чи юрособи здійснює обмін, купівлю/продаж, переведення віртуальних активів, їх зберігання, адміністрування, а також надає інші пов'язані із цими діями фінансові послуги (п. 51 ч. 1 ст. 1 Закону № 361).

Очевидно, норма п. 51 впроваджена до закону, **щоб у майбутньому контролювати фінансові операції з криптовалютами**. Законопроекти з регулювання обігу криптовалют уже внесені до ВР і чекають на розгляд законодавцями.

З'явилося також **визначення віртуального активу**. Це грошовий вираз вартості, яким можна торгувати в цифровому форматі або перераховувати і який може використовуватися в платіжних та інвестиційних цілях. Як бачимо, у таке визначення цілком вписуються вищезазначені криптовалюти.

До речі, у ст. 14 Закону № 361 прописано, якою інформацією має супроводжуватися перерахування грошей або віртуальних активів. Зокрема, це відомості про платника й отримувача, що дозволяють їх ідентифікувати.

На замітку! Операції на суму, що не перевищує еквівалент 30 тис. грн, без ознак дроблення і підозрілості можуть проводитися без повної ідентифікації її учасників.

В основу системи фінмоніторингу покладено **ризик-орієнтований підхід**. Цей підхід має на увазі (п. 53 ч. 1 ст. 1 Закону № 361):

- визначення (виявлення);
- оцінку (переоцінку);
- розуміння ризиків легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або розповсюдження зброї масового знищення;
- вживання відповідних заходів з управління ризиками у спосіб і в обсязі, які забезпечують мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня.

Порівняємо це визначення з формулюванням, що діє наразі (п. 311 Положення № 417). Ризик-орієнтований підхід – це визначена банком система управління ризиками легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму і вживання ним відповідних заходів у той спосіб і в тих обсягах, які забезпечують ефективну мінімізацію цих ризиків залежно від їх рівня.

Як бачимо, формулювання стало конкретнішим і поширюється на всіх суб'єктів фінмоніторингу, а не тільки на банки.

Критерії ризику, установлені Законом № 361, включають ризики:

- за типом клієнта;
- географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він передає (отримує) активи;
- видом товарів і послуг, які клієнт отримує від суб'єкта первинного фінмоніторингу. Крім того, оцінюється ризик отримання товарів/послуг, вартість яких складно або неможливо визначити, зокрема об'єктів інтелектуальної власності, послуг, що не мають постійної ринкової вартості, консалтингових, юридичних, аудиторських;
- способу надання (отримання) послуг.

Ця класифікація цілком відповідає класифікації критеріїв ризиків легалізації незаконно отриманих доходів, що діє наразі (наказ Мінфіну від 08.07.16 р. № 584).

Сферу дії закону розширено

Дія Закону № 361 поширюється (ст. 2):

- на громадян України;
- іноземців і осіб без громадянства;
- фізичних осіб – підприємців;
- юридичних осіб, їх філії, представництва та інші відокремлені підрозділи, що забезпечують проведення фінансових операцій на території України і за її межами відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- органи місцевого самоврядування;
- правоохоронні та розвідувальні органи;
- інші державні органи України.

Останні три пункти – **нові**. Розширення сфери охопту Закону № 361 виглядає цілком логічним.

Адже і держоргани можуть проводити ризикові фінансові операції. Тепер їх можна буде перевірити, діючи в рамках загального профільного закону.

Суб'єктів первинного фінмоніторингу стало більше

До суб'єктів первинного фінмоніторингу (далі – **СПФМ**), які безпосередньо контактують із СГ і громадянами, належать:

- 1) банки, страховики (перестраховики), страхові (перестрахові) брокери, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи;
- 2) платіжні організації, учасники і члени платіжних систем;
- 3) товарні та інші біржі, які здійснюють фінансові операції з товарами;
- 4) професійні учасники фондового ринку (ринку цінних паперів);
- 5) оператори поштової зв'язки, інші установи, які виконують фінансові операції з переказу коштів (поштові перекази) і валютні операції;
- 6) філії або представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які надають фінансові послуги на території України;
- 7) спеціально визначені суб'єкти первинного фінмоніторингу (далі – **спеціальні СПФМ**) (**крім осіб, які надають послуги в рамках трудових відносин**). Це нове важливе уточнення, якого немає в чинному Законі № 1702. Наприклад, бухгалтер, який працює у штаті підприємства, не є спеціальним СПФМ, а ось незалежний бухгалтер, що надає свої послуги підприємству за ЦПД або в рамках підприємницької діяльності, є таким):
 - суб'єкти аудиторської діяльності;
 - бухгалтер та СГ, що надають послуги з ведення бухгалтерського обліку;
 - СГ, що консультують з питань оподаткування;
 - адвокатські бюро, адвокатські об'єднання й адвокати, які провадять адвокатську діяльність індивідуально;
 - нотаріуси;
 - СГ, що надають юридичні послуги;

- особи, які надають послуги зі створення юрсіб, забезпечення їх діяльності або управління ними;
- СГ, які надають посередницькі послуги при здійсненні операцій купівлі-продажу нерухомого майна, а також СГ, які надають за винагороду консультаційні послуги, пов'язані з купівлею-продажем такого майна;
- СГ, які торгують за готівку дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них;
- СГ, які проводять лотереї та/або азартні ігри;

8) постачальники послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів (таких СПФМ у чинному Законі № 1702 немає);

9) інші юрособи, які за своїм правовим статусом не є фінустановами, але надають окремі фінансові послуги.

Обов'язки СПФМ уточнено

Перш за все СПФМ зобов'язані (ч. 1 ст. 8 Закону № 361) розробити, упровадити і відновити правила фінмоніторингу, програми проведення первинного фінмоніторингу, інші внутрішні документи із цих питань і призначити відповідального працівника, ґрунтуючись на вимогах чинного законодавства, результатах національної системи оцінки ризиків і оцінки ризиків, властивих їх діяльності.

Увага! Ця вимога не поширюється на спеціальні СПФМ, що провадять діяльність одноосібно, без створення юрособи (наприклад, бухгалтерів, нотаріусів та ін.).

Також СПФМ зобов'язані (ч. 2 ст. 8 Закону № 361):

- стати на облік у державній службі фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг) і призначити відповідального працівника (п. 1);
- забезпечити ефективний моніторинг клієнтів, що дозволяє виявляти порогові та підозрілі операції (діяльність) незалежно від рівня ризику клієнта і навіть без установлення з ним ділових відносин (тобто, наприклад, без укладення договору) і запобігати використанню продуктів і послуг СПФМ у протиправних фінансових операціях клієнтів (п. 2);

- реєструвати фіноперації, що підпадають під фінмоніторинг (п. 7);
- повідомляти Держфінмоніторинг (п. 8):
 - про порогові фінансові операції (мається на увазі сума операції, див. нижче);
 - підозрілі операції або спроби їх проведення незалежно від їх суми;
 - розбіжності у відомостях про кінцевих бенефіціарів, що містяться в ЄДРПОУ, і виявлених при перевірці;
- зберігати документи, у т. ч. електронні, їх копії, записи, дані, інформацію про вжиті стосовно клієнтів заходи в рамках процедури фінмоніторингу (п. 18).

Зверніть увагу! У цілях всебічної перевірки клієнтів СПФМ може звертатися із запитом до НБУ, Нацкомісії із цінних паперів та фондового ринку, органів виконавчої влади, правоохоронних органів, до держреєстраторів (п. 3 ст. 8).

Якщо СПФМ вирішить, що активи клієнта отримані незаконним шляхом, він має право їх заморозити, а фінансову операцію – зупинити. Як саме це робиться, розписано в ст. 22–24 Закону № 361.

Поріг піднято! Законом № 361 збільшено порогову суму фінансової операції, при якій операція підлягає обов'язковому фінмоніторингу (з 150 тис. грн до 400 тис. грн).

Обов'язки спеціальних СПФМ розширено

Проаналізуємо норми Закону № 361 на предмет наявності у ньому винятків із загальних правил для так званих спеціальних СПФМ.

Згідно з ч. 2 ст. 10, на спеціальних СПФМ **не поширюються обов'язки**, установлені вищевказаними п. 2, 7, 14, 18: **у частині виявлення, реєстрації та збереження інформації про порогові фінансові операції**.

Також спеціальні СПФМ (крім «лотерейників» – пп. «з» п. 7 ч. 2 ст. 6) **не зобов'язані** повідомляти Держфінмоніторинг про порогові фінансові операції (пп. «а» та «б» п. 8 ч. 2 ст. 8).

Разом з тим спеціальні СПФМ **зобов'язані повідомляти Держфінмоніторинг про підозрілі операції або спробу їх проведення** (пп. «в» п. 8 ч. 2 ст. 8). На цей вид операцій не поширюється виняток із загального правила.

Крім того, **нотаріуси, адвокатські об'єднання, адвокати, які працюють індивідуально, особи, які надають юридичні послуги**, можуть не проводити належні перевірки клієнтів і не повідомляти Держфінмоніторинг про свої підозри, коли надають послуги із захисту клієнта, його представництву в суді та у справах досудового врегулювання або надають консультації щодо захисту і представництва клієнта (п. 3 ст. 10).

Для порівняння: в аналогічній нормі чинного Закону № 1702 (п. 5 ст. 8) такі винятки зроблено крім вищеперелічених категорій осіб ще й для аудиторів, аудиторських фірм та СГ, що надають бухгалтерські послуги, а також для всіх категорій осіб стосовно інформації, що є предметом професійної таємниці.

В оновленій нормі нічого цього немає. Отже, на аудиторів, аудиторські фірми та СГ, що надають бухгалтерські послуги, узагалі не поширюється цей виняток. Крім того, «прикритися» професійною таємницею щодо інформації про клієнта також не вийде. Таким чином, ця **норма стала більш жорсткою**.

Перелік операцій, що підпадають під фінмоніторинг, – скорочено, а порогову суму – збільшено

Уточнимо: **пороговими** є фінансові операції, здійснені **на суму 400 тис. грн і більше**, а для СГ, які надають послуги у сфері лотерей або азартних ігор – **на суму 30 тис. грн і більше**. Береться сума в гривнях або еквівалент цієї суми в іновалюті, банківських металах, інших активах.

Так от **фінмоніторингу підлягають порогові фінансові операції за наявності хоч б однієї з ознак, названих у ч. 1 ст. 20 Закону № 361, а саме коли це:**

- зарахування або переказ коштів, надання або отримання кредиту (позики), здійснення інших фінансових операцій у випадку, якщо хоча б один з учасників фінансової операції має відповідну реєстрацію, місце проживання або місцеперебування в державі (юрисдикції), яка не виконує або неналежним чином виконує рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з лега-

лізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванням тероризму або розповсюдженням зброї масового знищення (у т. ч. дипломатичне представництво, посольство, консульство такої іноземної держави), або якщо один з учасників фінансової операції має рахунок у банку, який зареєстрований у зазначеній державі (юрисдикції). Нагадаю, що перелік таких держав (територій) формується Держфінмоніторингом і затверджується Мінфіном (п. 1 постанови КМУ від 15.07.15 р. № 510). Наразі до неблагонадійних держав належать тільки Іран і КНДР (**Перелік** затверджено наказом Держфінмоніторингу від 01.10.12 р. **№ 139**);

- фінансові операції політично значущих осіб, членів їх сімей та/або осіб, пов'язаних з політично значущими особами;
- фінансові операції з переказу коштів за кордон (у т. ч. до країн, віднесених КМУ до офшорних зон). Перелік **офшорних зон** наведений у додатку до розпорядження КМУ від 23.02.11 р. № 143-р.;
- фінансові операції з готівковими коштами (унесення, переказ, отримання).

Отже, поріг фінансової операції, що підпадає під фінмоніторинг, значно піднято, а **формальний перелік ознак** зменшено з 17 до 4. Але, по-перше, багато ознак, що діють нині, дублювали одна одну, а по-друге, як уже говорилося вище, на перший план у питаннях контролю над діяльністю клієнтів виходять підозрілі операції, за якими не встановлено сумові пороги і фіксовані ознаки.

Крім того, для валютних операцій окремим документом (Положенням № 8) встановлено 23 індикатори ризикових операцій. Керуючись цим Положенням, банки зобов'язані забезпечити всебічний аналіз і перевірку документів (інформації) про валютні операції (якщо подання таких документів (інформації) передбачено законодавством України), які є підставою:

- для купівлі іноземної валюти в цілях здійснення розрахунків/переказу грошей за межі України, на інвестиційні рахунки, поточні рахунки нерезидентів-юросіб, відкриті в Україні;
- здійснення розрахунків/переказу сум у гривнях та іноземній валюті за межі України, на інвестиційні рахунки, поточні рахунки нерезидентів-юросіб, відкриті в Україні;
- здійснення розрахунків/переказу коштів на користь нерезидентів через філії банків, відкриті на території інших держав;

- зарахування сум у гривнях та іноземній валюті, які надійшли з рахунків, відкритих в Україні, на інвестиційні рахунки, поточні рахунки нерезидентів-юросіб, відкриті в Україні.

Критерії підозрілих операцій прямо не встановлено

Визначення підозрілих фінансових операцій (діяльності) наведене у ст. 21 Закону № 361. Так, фінансові операції або спроба їх проведення – **незалежно від суми**, на яку вони проводяться, – **уважаються підозрілими, якщо** СПФМ підозрює або має достатні підстави підозрювати, що ці операції (спроба) є результатом злочинної діяльності або стосуються фінансування тероризму чи розповсюдження зброї масового знищення.

Важливий момент! При визначенні того, чи є підозрілою фінансова операція або діяльність, суб'єкт ПФМ зважає на типологічні дослідження, підготовлені спеціально уповноваженим органом і оприлюднені ним на своєму сайті, а також рекомендації суб'єктів державного фінансового моніторингу.

Звернемося до типологічних досліджень. Публікацію українською мовою за 2018 рік можна знайти за посиланням <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu> або <https://finmonitoring.in.ua/category/sxemi-tipologiyi/>, а за 2019 рік є поки що тільки англійською мовою. У цьому документі зібрана статистична інформація, розписані **типові схеми неправомірних фінансових операцій**. Одним з негативних чинників розвитку національної економіки визнано високий рівень використання готівки і, як наслідок, – наявність тіньової економіки, яку така готівка обслуговує. Звідси зрозуміло, чому будь-які операції з готівкою на велику суму виявилися в зоні ризику (див. вище ознаки фінансових операцій, що підпадають під фінмоніторинг).

Також у документі згруповано **ознаки, характерні для схем відмивання коштів і фінансування тероризму**. Наведемо деякі з них.

Ознаки щодо учасників фінансових операцій:

- реєстрація підприємств на підставних осіб;
- виконання засновником функцій директора і бухгалтера підприємства, часта зміна заснов-

ників, посадових осіб, неможливість установити їх місце перебування;

- невеликий розмір статутного капіталу;
- відсутність ознак ведення статутної діяльності або ведення такої діяльності в мінімальному розмірі;
- відсутність штату працівників, виробничих і складських приміщень, необхідних для ведення статутної діяльності, реєстрація офісів за місцем так званої масової реєстрації;
- подання звітності з мінімальним обсягом доходів або з великим оборотом, але мізерною сумою податків.

Ознаки щодо фінансово-господарської діяльності учасників фінансових операцій:

- збільшення денного грошового обороту до кінця дня (тижня), а потім різке зниження цього показника;
- застосування багатобічних розрахунків і платежів з великою кількістю учасників операцій, які розташовані в різних територіальних одиницях або зареєстровані за однією адресою;
- відсутність руху грошей за рахунками або занадто великий обсяг фінансових операцій у новоствореного підприємства;
- велика кількість контрагентів, що перераховують гроші на рахунки клієнта з різними призначеннями платежу.

Ознаки щодо змісту фінансових операцій:

- заплутаний або незвичайний характер договору, що не має економічного сенсу або очевидної законної мети;
- невідповідність суті договору (операції) статутній діяльності СГ;
- відсутність у договорах умови про відповідальність сторін за порушення договірних зобов'язань (у вигляді штрафу, пені);
- велика сума готівки, отримана від комерційної діяльності, для якої не властиві готівкові розрахунки;
- зарахування в один операційний день на рахунок клієнта грошей від великої кількості контрагентів і переказ їх того самого дня на інший рахунок або зняття готівкою;
- поповнення рахунка готівкою особою, рівень доходу або сфера діяльності якої не дозволяє здійснювати фіноперацію на таку суму;
- сплата неустойки, штрафу за договором у неадекватній сумі (більше 10 % вартості недо-

поставлених товарів, ненаданих послуг, невиконаних робіт);

- невідповідність зазначеної в контракті вартості товарів або послуг їх ринковій вартості.

Можемо припустити, що навіть цей неповний перелік ризикових операцій добре знайомий усім бухгалтерам-практикам і керівникам підприємств. І про що говорить цей перелік? Про те, що потенційно підозрілою може бути фінансова операція. А вже фінансові операції фізосіб перебувають під особливим контролем. Про це ми писали нещодавно, коментуючи останні ініціативи НБУ з обмеження використання підприємницьких та особистих рахунків (див. «БАЛАНС», 2020, № 3, с. 13 та № 4, с. 10). Тому формальне зменшення кількості ознак ризикових операцій фактично нівелюється практично безрозмірним полем підозрілих операцій.

Перевірки у сфері фінмоніторингу залежать від характеру операції

СПФМ зобов'язаний здійснювати (ст. 11–13 Закону № 361): належні перевірки; посилені заходи належної перевірки клієнта; спрощені заходи належної перевірки. **Належна перевірка** проводиться в таких випадках (ч. 3 ст. 11 Закону № 361):

- при підозрі в незаконному характері операції (визначення підозри наведено в п. 46 ч. 1 ст. 1 Закону № 361);
- здійсненні переказів (у т. ч. міжнародних) без відкриття рахунка на суму, яка дорівнює або перевищує 30 000 грн чи її еквівалент, у тому числі в інвалюті, банківських металах, інших активах, одиницях вартості, але менше 400 тис. грн;
- проведенні фінансової операції з віртуальними активами на суму, що дорівнює або перевищує 30 000 грн;
- виникненні сумнівів у достовірності або повноті раніше отриманих ідентифікаційних даних клієнта;
- проведенні разової фінансової операції без установлення ділових відносин з клієнтами, якщо сума операції дорівнює або перевищує 400 тис. грн.

Залежно від рівня ризику фінансової операції належна перевірка клієнта проводиться також

у разі здійснення ним декількох фінансових операцій, які можуть бути пов'язані між собою, на загальну суму, що дорівнює або перевищує 400 тис. грн (цей захід спрямований на **запобігання умисному дробленню** фінансових операцій).

СПФМ зобов'язаний застосовувати **посилені заходи належної перевірки** клієнта, якщо фінансова операція відповідає хоча б одній з таких ознак (ч. 3 ст. 12 Закону № 361):

- є складною фінансовою операцією;
- є незвичайно великою фінансовою операцією;
- проведена незвичайним способом;
- не має очевидної економічної або законної мети.

Мабуть, ця норма спирається на типологічні дослідження Держфінмоніторингу, про які ми згадували вище.

Майте на увазі! Якщо СПФМ визнає операцію як підозрілу, тоді він має право (ст. 22, 23 Закону № 361): негайно, без попередження, заморозити активи СГ; припинити здійснення такої операції до з'ясування її характеру.

Штрафні санкції пожорсткішали

На закінчення коротко зупинимось на питаннях відповідальності за порушення законодавства про запобігання і протидію відмиванню незаконно отриманих доходів.

Недбайливим СПФМ та їх клієнтам-порушникам загрожує серйозна відповідальність, установлена в розд. VIII Закону № 361.

Зокрема, сумним наслідком здійснення незаконних фінансових операцій може стати:

- для юросіб – **ліквідація за рішенням суду** (аналогічна норма встановлена ч. 1 ст. 24 Закону № 1702);
- для банків – **ліквідація за рішенням НБУ** шляхом відкликання банківської ліцензії (п. 2 ст. 32).

За невиконання або неналежне виконання вимог законодавства до СПФМ можуть застосовувати-

ся різні заходи, перелічені в п. 3 ст. 32, а також штрафи (п. 5 ст. 32).

Зокрема, передбачені такі штрафи:

1) у розмірі 20 000 НМДГ (340 000 грн):

- за невиявлення (несвоєчасне виявлення) фінансових операцій, що підпадають під фінмоніторинг (зараз максимум 800 НМДГ – ч. 3 ст. 24 Закону № 1702);
- невиконання вимоги про відмову від установлення (підтримки) ділових відносин, проведення фінансової операції;
- неподання (несвоєчасне подання), порушення порядку подання або подання недостовірної інформації Держфінмоніторингу в законодавчо встановлених випадках (зараз – до 2 000 НМДГ);

2) у розмірі 10 000 НМДГ (170 000 грн) – за порушення вимог про здійснення переказів коштів (ст. 14 Закону № 361);

3) у розмірі 100 000 НМДГ (1 700 000 грн.) – за порушення порядку заморожування/розморожування активів, пов'язаних з відмиванням незаконних доходів.

До речі, НБУ щомісяця на своєму офіційному сайті публікує звіти про випадки застосування до банків штрафних санкцій за порушення, допущені при контролі за фінансовими операціями клієнтів. Тому банки прагнуть бути обачними і ретельно перевіряють клієнтів. А клієнти часто дарма обурюються, оскільки не знають правил гри у сфері фінмоніторингу.

РЕЗЮМЕ

Закон № 361 покликаний удосконалити законодавство у сфері запобігання і протидії відмиванню незаконно отриманих доходів шляхом:

- впровадження загальноприйнятої термінології, близької по суті до міжнародної;
- застосування ризик-орієнтованого підходу при перевірках;
- збільшення порогової суми фінансової операції та зменшення кількості ознак, за наявності яких СПФМ зобов'язані інформувати Держфінмоніторинг про такі фінансові операції;
- розширення кола СПФМ, які повідомлятимуть Держфінмоніторинг про підозрілі фінансові операції (зокрема, це стосується осіб, які надають бухгалтерські послуги);
- посилення вимог до виявлення СПФМ бенефіціарних власників своїх клієнтів;
- запровадження міжнародного інструментарію заморожування активів і регламентації дій СПФМ з активами, пов'язаними з тероризмом і його фінансуванням;
- відстежування грошових переказів. Платіжні системи будуть зобов'язані супроводжувати грошові перекази інформацією про платника та отримувача переказу і забезпечувати повноту такої інформації;
- установлення заходів, спрямованих на протидію маніпуляціям з грошима, що надходять у результаті легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму.

ШВИДКА УСНА ВІДПОВІДЬ НА КОРОТКЕ ЗАПИТАННЯ

за телефоном (056) 370-44-25

Консультаційна лінія працює щотижня.

Вівторок • Середа • Четвер з 10.00 до 15.00.

P